

Institut royal des Sciences
naturelles de Belgique

Koninklijk Belgisch Instituut
voor Natuurwetenschappen

BULLETIN

MEDEDELINGEN

Tome XXXIV, n° 32
Bruxelles, octobre 1958.

Deel XXXIV, n° 32
Brussel, oktober 1958.

TABLEAU STRATIGRAPHIQUE DES MOLLUSQUES
DU NEOGENE DE LA BELGIQUE,

par Maxime GLIBERT (Bruxelles).

INTRODUCTION

Ce tableau général de la répartition stratigraphique des mollusques dans le Miocène et le Plio-pléistocène de la Belgique devait clôturer deux études, en cours de publication dans le Bulletin de l'Institut, relatives aux pélécytopodes et aux gastropodes du Diestien, du Scaldisien et du Merxemien des environs d'Anvers. Il me semble préférable de livrer dès maintenant le tableau qui complète les observations stratigraphiques faites par M. le Dr J. DE HEINZELIN DE BRAUCOURT lors du creusement du port pétrolier en 1949, de l'écluse Baudouin en 1951 et de la 5me darse d'Austruweel en 1956.

Le lecteur trouvera l'échelle stratigraphique actuellement proposée pour ces terrains au début de ma première note sur les pélécytopodes (Bull. I. R. Sc. N. B., t. XXXIII, n° 9); pour les définitions complètes et l'historique il voudra bien se reporter aux articles correspondants du Lexique stratigraphique international.

EXPLICATION DES ABRÉVIATIONS.

I) Abréviations relatives à la fréquence.

r = rare ou très rare.

c = commune ou abondante.

x = douteuse ou remaniée.

II) Abréviations stratigraphiques.

H = Houthaléen.

1. Sables de Houthalen à *Pecten brummeli*.
2. Sables du Bolderberg à *Crassostrea gryphoides*.

A = Anversien.

3. Sables d'Edegem à *Panopea menardi*.
4. Sables d'Anvers à *Glycymeris deshayesi* et à *Chlamys ercolaniana*.

D = Diestien.

5. Sables de Deurne à *Peplum clavatum* et à *Terebratula maxima*.

Scaldisien.

Kattendyk (Sables du).

6. Base Canal des Brasseurs et Marché aux Souliers.
7. Sables à *Oudardia compressa* et à *Tegulorhynchia nysti*.
Luchtbal (Sables du).
8. Base port pétrolier 1949.
9. Sables à *Modiolus modiolus* et à *Chlamys gerardi*.
Kallo (Sables de).
10. Premier coquillier scaldisien.
11. Horizons à *Pinna*, à *Lutraria*, à *Pygocardia* et à *Tellines*.
Austruweel (Sables d').
12. Troisième coquillier scaldisien et sables à *Melampus*.

Merxemien.

Kruisschans (Sables du).

13. Gravier du Bassin America et écluse Baudouin — 7,50 m.
14. Sables à *Nucella incrassata* et Sables à *Mya arenaria*.
Merxem (Sables de).
15. Sables de Merxem à *Macoma praetenuis*.

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique.

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène									
	H		A		D	Scaldisien						Merxemien			
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers	Deurne	Kattendijk		Luchtbal		Kallo		Austruweel	Kruisschans		Merxem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
PELECYPODES															
1. <i>Nuculoma laevigata</i> (Sow.)	r	r	r	r	—	—	x	r	r	r	c	r	r	r	c
2. <i>Nucula nucleus</i> (L.)	—	—	c	r	r	r	r	r	c	r	c	c	r	—	x
3. <i>Nucula haesendoncki</i> NYST et WEST	c	r	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
4. <i>Nuculana westendorpi</i> (NYST)	c	—	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5. <i>Nuculana minuta</i> (MÜLL.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—
6. <i>Nuculana (Lembulus) emarginata</i> (LMK.)	r	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. <i>Nuculana (Jupiteria) pygmaea</i> (MÜNST.)	r	—	c	c	c	r	c	r	c	—	—	—	—	—	—
8. <i>Yoldia glaberrima</i> (MÜNST.)	c	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9. <i>Yoldia semistriata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	r	c	r	c	c	c	c	r	r	x
10. <i>Glycymeris glycymeris deshayesi</i> (MAY.)	c	c	c	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11. <i>Glycymeris glycymeris variabilis</i> (Sow.)	—	—	—	—	—	—	c	c	c	c	r	c	r	r	r
12. <i>Limopsis aurita</i> (Br.)	—	—	c	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
13. <i>Limopsis (Pectunculina) anomala</i> (EICHW.)	—	—	c	r	r	—	c	r	c	—	—	—	—	—	—
14. <i>Anadara diluvii</i> (LMK.)	c	c	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
15. <i>Anadara suessi</i> (KAUT.)	—	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16. <i>Arca tetragona</i> POLI.	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
17. <i>Striarca (Galactella) lactea</i> (L.)	—	—	r	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
18. <i>Bathyarca pectunculoides</i> (SCACCHI)	—	—	—	r	r	—	c	—	c	—	—	—	—	—	—
19. <i>Pleurodon ovalis</i> WOOD.	—	—	—	r	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène									
	H		A		D	Scaldisien						Merxemien			
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers	Deurne	Kattendijk		Luchtbal		Kallo		Austruweel	Kruisschans		Merxem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
20. <i>Crenella rhombea</i> (BERK.)	—	—	r	r	—	—	r	—	c	—	—	—	—	—	—
21. <i>Arcoperna sericea</i> (BRONN)	—	—	r	r	r	r	c	r	—	—	—	—	—	—	—
22. <i>Modiolus (Modiolula) phaseolinus</i> PHIL.	—	—	r	r	c	—	c	r	c	—	—	—	—	—	—
23. <i>Modiolus modiolus</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	—
24. <i>Gregariella barbatella</i> (CANT.)	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
25. <i>Musculus</i> cf. <i>tenuiradiatus</i> (C. et P.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—
26. <i>Musculus marmoratus</i> (FORBES)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—
27. <i>Mytilus acutirostris</i> SANDB. (*)	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
28. <i>Mytilus edulis</i> L.	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	c	r	c	c	c
29. <i>Pteria phalaenacea</i> (LMK.)	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. <i>Pinna pectinata</i> L.	—	—	r	r	—	r	c	r	r	c	c	r	r	r	r
31. <i>Pecten brummeli</i> NYST.	c	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
32. <i>Pecten praebenedictus</i> D. et D.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. <i>Pecten subgrandis</i> GLIB.	—	—	r	r	r	c	c	c	c	r	r	x	x	—	—
34. <i>Pecten westendorpianus</i> NYST et WEST	—	—	—	—	—	r	c	r	—	—	—	—	—	—	—
35. <i>Pecten complanatus</i> SOW.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	r	r	c	r	c
36. <i>Chlamys princeps</i> (Sow.)	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
37. <i>Chlamys multistriata harmeri</i> REG. ALT.	—	—	—	—	—	—	r	—	r	c	r	r	r	—	r
38. <i>Chlamys ercolaniana</i> COCC.	—	—	r	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
39. <i>Chlamys (Flabellipecten?) duwelzi</i> (NYST)	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
40. <i>Chlamys (Aequipecten) seniensis</i> (LMK.)	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
41. <i>Chlamys (Aequipecten) angelonii</i> (MEN.)	—	—	c	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
42. <i>Chlamys (Aequipecten) radians</i> (NYST.)	—	—	c	c	x	c	c	c	c	c	c	c	c	r	c
43. <i>Chlamys (Aequipecten) opercularis</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	r	r	r	c	c	c	c	c	c
44. <i>Chlamys (Peplum?) lilli</i> PUSCH.	r	—	c	r	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45. <i>Chlamys (Peplum?) edegemensis</i> (GLIB.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46. <i>Chlamys (Peplum) clavata</i> (POLI)	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
47. <i>Chlamys (Camptonectes?) tigrina</i> (MÜLL.)	r	—	c	c	c	c	c	c	c	r	r	r	—	—	—

48. <i>Chlamys</i> (<i>Camptonectes</i> ?) <i>gerardi</i> (NYST)	—	—	—	—	—	r	c	c	r	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
49. <i>Chlamys similis</i> (LASK.)	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50. <i>Amusium woodi</i> (NYST)	—	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
51. <i>Limatula subauriculata</i> (MTG.)	—	—	r	r	r	r	c	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52. <i>Limatula ovata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53. <i>Lima</i> (<i>Limea</i>) <i>strigilata</i> (BR.)	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54. <i>Lima</i> (<i>Limatulella</i>) <i>loscombi</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55. <i>Lima</i> (<i>Promantellum</i>) <i>exilis</i> WOOD.	—	—	—	—	—	—	r	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56. <i>Monia patelliformis</i> (L.)	—	—	—	—	r	—	r	—	r	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—
57. <i>Heteranomia squamula</i> (L.)	—	—	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c
58. <i>Ostrea digitalina</i> DUB.	c	—	—	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59. <i>Ostrea edulis</i> L.	—	—	r	c	r	c	c	c	r	c	r	r	r	r	r	r	r	r	r	r
60. <i>Pycnodonte cochlear</i> POLI.	—	—	r	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
61. <i>Crassostrea gryphoides</i> (SCHL.)	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62. <i>Astarte</i> (<i>Carinastarte</i>) <i>trigonata</i> NYST	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
63. <i>Astarte</i> (<i>Isocrassina</i>) <i>omalii</i> JONK.	—	—	r	c	r	c	c	c	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—
64. <i>Astarte</i> (<i>Isocrassina</i>) <i>basteroti</i> JONK.	—	—	—	r	r	—	r	r	r	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—
65. <i>Astarte</i> (<i>Isocrassina</i>) <i>mutabilis</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—
66. <i>Astarte goldfussi</i> HINSCH	r	—	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
67. <i>Astarte</i> (<i>Nicaniella</i>) <i>radiata</i> NYST et WEST	c	r	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
68. <i>Astarte</i> (<i>Nicania</i>) <i>incerta</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	r	r	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c	c
69. <i>Astarte</i> (<i>Nicania</i>) <i>galeotti</i> NYST	—	—	—	—	r	c	c	c	c	c	r	x	—	—	—	—	—	—	—	—
70. <i>Astarte</i> (<i>Nicania</i>) <i>corbuloides</i> JONK.	—	—	r	r	r	c	c	c	c	c	r	—	x	—	—	—	—	—	—	—
71. <i>Astarte</i> (<i>Nicania</i>) <i>waeli</i> GLIB.	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
72. <i>Astarte</i> (<i>Nicania</i>) <i>pseudopygmaea</i> nov. nom.	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
73. <i>Astarte</i> (<i>Digitariopsis</i>) <i>burtinea</i> JONK.	—	—	r	r	r	r	c	c	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—
74. <i>Astarte</i> (<i>Digitariopsis</i>) <i>obliquata</i> SOW.	—	—	—	x	—	—	r	c	c	c	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—
75. <i>Astarte</i> (<i>Digitaria</i>) <i>beyschlagi</i> KAUT.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
76. <i>Astarte</i> (<i>Digitaria</i>) <i>excurrens</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	r	c	c	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—
77. <i>Astarte</i> (<i>Digitaria</i>) <i>digitaria</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	c	c	c	c	c	c	c	c	r	r	c	—	—	—
78. <i>Astarte</i> (<i>Goodallia</i>) <i>triangularis</i> (MTG.)	r	—	—	c	r	—	r	c	c	r	r	r	r	—	—	—	—	—	—	c
79. <i>Cardita aculeata squamulosa</i> NYST	—	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80. <i>Cardita aculeata aculeata</i> POLI	—	—	r	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81. <i>Cardita aculeata globulina</i> MICH. (**)	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
82. <i>Cardita aculeata scaldensis</i> n. subsp.	—	—	—	—	—	—	—	c	r	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83. <i>Cyclocardia orbicularis tuberculata</i> (GOLDF.)	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
84. <i>Cyclocardia orbicularis orbicularis</i> (SOW.)	—	—	r	r	r	c	c	c	c	r	r	c	r	r	r	r	r	r	r	r
85. <i>Cyclocardia chamaeformis</i> (SOW.)	—	—	r	r	—	—	r	—	r	r	c	c	—	x	—	—	—	—	—	—

(*) N'a été récoltée que dans la base des Sables de Houthalen.

(**) Très rare dans le Diestien et les Sables du Kattendyk; c'est probablement de la base de ces derniers que proviennent la plupart des exemplaires connus (Ecluse Royers).

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène									
	H		A		D	Scaldisien						Merxemien			
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers	Deurne	Kattendijk		Luchtbal		Kallo		Austruweel	Kruisschans		Merxem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
86. <i>Cyclocardia scalaris</i> (SOW.)	—	—	—	r	r	—	c	—	c	r	r	c	r	—	—
87. <i>Pteromeris corbis</i> (PHIL.)	—	—	—	r	r	—	r	c	c	r	—	—	c	r	r
88. <i>Carditopsis chavani</i> GLIB.	r	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
89. <i>Isocardia harpa</i> GOLDF.	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
90. <i>Isocardia lunulata</i> NYST	c	—	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
91. <i>Isocardia humana</i> (L.) (= cor)	—	—	—	—	r	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—
92. <i>Cyprina islandica</i> (L.)	—	—	r	c	—	—	c	c	r	c	r	—	—	r	—
93. <i>Pygocardia rustica rustica</i> (SOW.)	—	—	r	c	r	c	c	r	r	x	—	—	—	—	—
94. <i>Pygocardia rustica defrancei</i> VAN BEN	—	—	—	—	—	—	—	—	r	c	c	r	r	r	x
95. <i>Coralliophaga lithophagella</i> (LMK.)	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—
96. <i>Diplodonta rotundata</i> (MTG.)	—	—	r	r	r	c	c	c	c	r	r	r	—	—	x
97. <i>Diplodonta brocchii</i> (DESH.)	—	—	—	—	—	—	c	c	r	—	r	x	—	—	—
98. <i>Diplodonta (Felaniella) trigonula</i> (BRONN)	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
99. <i>Diplodonta (Felaniella) trigonula astartea</i> NYST	—	—	—	—	—	—	r	—	c	r	c	c	r	r	r
100. <i>Thyasira flexuosa</i> (MTG.)	—	—	r	r	r	r	c	—	r	—	—	—	—	—	—
101. <i>Lucina (Parvilucina) crenulata</i> (CONR.)	—	—	—	—	—	—	r	r	c	—	c	r	—	—	x
102. <i>Jagonia decorata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—
103. <i>Lucinoma borealis</i> (L.)	r	r	c	c	—	r	c	c	c	c	c	c	r	r	r
104. <i>Gonimyrtea droueti</i> (NYST)	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105. <i>Gibbolucina transversa</i> (BRONN)	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106. <i>Scacchia cimbrica</i> (KAUT.) (*)	r	—	r	c	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—
107. <i>Scacchia elliptica</i> (SCA.)	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
108. <i>Hemilepton kautskyi</i> GLIB.	—	—	r	r	r	—	r	—	r	—	c	c	—	—	—
109. <i>Bornia deltoideum</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	r	—	—	—
110. <i>Tellimya suborbicularis</i> (MTG.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—
111. <i>Erycina depressa</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	c	—	r	—	—	—	—	—	—
112. <i>Lepton transversarium</i> COSS.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
113. <i>Spaniorinus ambiguus</i> NYST et WEST. (**)	—	—	—	—	—	—	r	—	c	r	r	r	—	—	—

[illegible]

(*) N'a été récoltée qu'à la partie inférieure des Sables du Kattendyk.

(**) N'apparaissent que vers le sommet des Sables du Kattendyk.

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène									
	A		H		D	Scaldisien						Merxemien			
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers	Deurne	Kattendijk		Luchtbal		Kallo		Austruweel	Kruisschans		Merxem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
154. <i>Spisula inaequilatera</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	c
155. <i>Lutraria lutraria</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	r	c	r	—	—	—
156. <i>Donax stoffelsi</i> NYST	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
157. <i>Donax (Capsella) variegata</i> (GMEL.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	r	r	—	—	—
158. <i>Psammobia fervensis</i> (GMEL.)	—	—	—	—	—	—	—	x	r	r	c	r	r	x	—
159. <i>Psammobia tellinella</i> LMK.	—	—	—	—	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—
160. <i>Psammobia (Gobraeus) depressa</i> (PENN.)	—	—	—	—	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—
161. <i>Psammobia (Psammobella) costulata</i> TURT.	—	—	—	—	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—
162. <i>Solenocurtus basteroti</i> DES MOUL.... ..	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
163. <i>Solenocurtus scopula</i> (TURT.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	r	r	—	—	—
164. <i>Abra bosqueti</i> (SEMP.)	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
165. <i>Abra antwerpiensis</i> GLIB.	—	—	c	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
166. <i>Abra prismatica</i> (MTG.)	—	—	—	—	—	—	c	c	c	r	r	—	—	r	r
167. <i>Abra ovata</i> (PHIL.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—
168. <i>Abra alba</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	c
169. <i>Arcopagia balaustina</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
170. <i>Arcopagia crassa</i> (PENN.)	—	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—
171. <i>Gastrana laminosa</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	—	c	r	r	r	r	r	r
172. <i>Macoma obliqua</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	c	c	r	r	r	r
173. <i>Macoma praetenuis</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	c
174. <i>Macoma elliptica</i> (BR.)	r	—	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
175. <i>Angulus (Moerella) posterus</i> (BEYR.)	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
176. <i>Angulus (Moerella) donacina</i> (L.) (*)	—	—	—	—	—	—	r	r	c	—	r	c	r	—	—
177. <i>Angulus (Homala) fallax</i> (BEYR.)... ..	r	r	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
178. <i>Angulus (Homala) benedeni</i> (NYST et WEST.)... ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	c	c	c	r	r
179. <i>Angulus (Oudardia) compressus</i> (BR.) (*)	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—
180. <i>Tellina pulchella</i> LMK.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x	—
181. <i>Phaxas pellucidus</i> (PENN.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	c	c	r	—	—

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène										
	H		A		D	Scaldisien							Merxemien			
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers		Kattendijk	Luchtbal	Kallo	Austruweel	Kruisschans	Merxem					
					1							2	3	4	5	6
8. <i>Diodora apertura dorsata</i> (MONTER.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	r	—	r	—	—	—	—
9. <i>Acmaea</i> ? <i>deurnensis</i> GLIB.	—	—	—	—	c	—	—	—	—	—	c	r	—	—	—	—
10. <i>Lepeta scaldensis</i> REG.-ALT.	—	—	—	—	—	—	r	—	r	r	—	—	—	—	—	—
11. <i>Margarites trochoideus</i> WOOD... ..	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. <i>Margarites belli</i> (HARM.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
13. <i>Solariella straeleni</i> GLIB.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14. <i>Solariella maculata</i> WOOD	—	—	—	—	—	r	c	r	c	—	—	—	—	—	—	—
15. <i>Calliostoma ziziphinum</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	c	r	c	—	—	x	—	—	—	—
16. <i>Calliostoma simile</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	r	r	r	c	r	r	c	—	r	—	—
17. <i>Calliostoma (Eucasta) occidentale</i> (MIGH.)	—	—	—	—	—	—	c	r	r	—	—	x	—	—	—	—
18. <i>Calliostoma (Ampullostrochus) laureatum</i> MAY. x	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
19. <i>Calliostoma (Ampullostrochus) multigranum</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x	—
20. <i>Gibbula solarium</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—
21. <i>Gibbula gelriana</i> BEETS	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	r	r	—	—
22. <i>Gibbula (Steromphala) cineroides</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	x	—	—	—	—
23. <i>Gibbula (Steromphala) octosulcata</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	—	—	c	r	r	c	—	—	—	—
24. <i>Gibbula (Steromphala) beetsi</i> REG. ALT.	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	x	—	—	—	—
25. <i>Gibbula (Steromphala) obconica</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	r	c	—	—	c	—	—	—	—
26. <i>Gibbula (Steromphala) obconica nehalenniae</i> R.-A.	—	—	—	—	—	—	x	—	—	—	r	r	—	—	—	—
27. <i>Gibbula (Colliculus) woodi</i> (HARM.)	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	—	x	—	—	—	—
28. <i>Teinostoma (Solariorbis) antwerpiensis</i> GLIB.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
29. <i>Circulus hennei</i> GLIB.	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
30. <i>Circulus striatus</i> (PHIL.)	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—
31. <i>Circulus supranitidus</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
32. <i>Astraea (Bolma) belgica</i> GLIB.	—	—	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
33. <i>Littorina (Melaraphe) suboperta</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	r	r	x	—
34. <i>Littorinopsis (Eulimene) terebellata</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—

[illegible]

104. <i>Turbonilla (Pyrgolampros) undulata</i> KOEN.	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
105. <i>Turbonilla (Pyrgiscus) filosa</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
106. <i>Turbonilla (Pyrgiscus) senistriata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	c	—	r	c	r	—	—	—	—	—	—
107. <i>Turbonilla (Mormula) cf. miomutinensis</i> SACCO (**)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
108. <i>Turbonilla (Mormula) kendalli</i> HARM.	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
109. <i>Pyramidella plicosa</i> BRONN.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
110. <i>Pyramidella laeviuscula</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	c	c	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—
111. <i>Trichotropis (Ariadna) borealis</i> BROD. et SOW.	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
112. <i>Capulus ungaricus</i> (L.)	—	—	—	r	—	—	r	r	c	c	r	r	—	—	—	—	—	—	x
113. <i>Capulus unguis</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	—	c	—	c	c	r	—	—	—	—	—	—
114. <i>Brocchia sinuosa</i> (BR.)	—	—	—	r	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
115. <i>Calyptraea chinensis</i> (L.)	—	—	r	r	—	—	r	r	c	r	c	c	r	—	—	—	—	—	x
116. <i>Crepidula (Janacus) crepidula</i> (L.)	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
117. <i>Xenophora deshayesi</i> (MICH.)	r	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
118. <i>Xenophora deshayesi scaldensis</i> nov. subsp.	—	—	—	—	—	r	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
119. <i>Velutina virgata</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
120. <i>Aporrhais margerini</i> (KON.)	—	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
121. <i>Aporrhais alata</i> (EICHW.)	r	r	c	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
122. <i>Aporrhais scaldensis</i> REG.-ALT.	—	—	—	—	—	—	c	r	c	c	c	c	r	r	—	—	—	—	x
123. <i>Aporrhais pespelicani quadrifida</i> (DA COSTA)	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—
124. <i>Erato cypraeola germanica</i> SCHIL.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
125. <i>Erato cypraeola britannica</i> SCHIL.	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
126. <i>Erato (Eratopsis) pernana exmaugeriae</i> SACCO	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
127. <i>Erato (Eratopsis) pernana scaldisia</i> SCHIL.	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
128. <i>Trivia coccinelloides parvula</i> SCHIL.	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
129. <i>Trivia coccinelloides</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	r	c	—	—	—	—	—	—	—
130. <i>Trivia retusa</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
131. <i>Trivia (Sulcotrivia) testudinella</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
132. <i>Eocypraea cf. voslauensis</i> (SACCO)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
133. <i>Eocypraea cf. miobadensis</i> (SACCO)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
134. <i>Neosimnia semen belgica</i> SCHIL.	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
135. <i>Neosimnia leathesi scaldisia</i> SCHIL.	—	—	—	—	—	—	r	r	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
136. <i>Globularia cf. compressa</i> (BAST.) (***)	—	—	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
137. <i>Polinices dertomamilla</i> (SACCO)	r	c	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
138. <i>Polinices (Neverita) olla</i> (de SERRES)	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
139. <i>Polinices (Euspira) transfertus</i> (SACCO)	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
140. <i>Polinices (Euspira) varians protractus</i> (EICHW.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
141. <i>Polinices (Euspira) johannae</i> (MAY.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
142. <i>Polinices (Euspira) catena</i> (DA COSTA)	—	—	c	c	r	c	c	c	c	c	c	c	r	r	—	—	—	—	x
143. <i>Polinices (Euspira) catenoides</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	c	—	—	—	—	—	—	—

(*) N'apparaît que vers le sommet des Sables du Kattendyk.

(**) = *gracilicosta* BOSQUET mss.

(***) Erreur probable d'étiquette de la coll. PH.DAUTZENBERG.

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

Liste systématique des espèces	Miocène					Plio-pléistocène									
	H		A		D	Scaldisien							Merxemien		
	Houthalen	Bolderberg	Edegem	Anvers	Deurne	Kattendijk		Luchtbal		Kallo		Austruweel	Kruisschans		Merxem
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
144. <i>Polinices (Euspira) cirriformis</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	r	c	—	r	r	r	r	—	—	—
145. <i>Polinices (Euspira) exvarians</i> (SACCO)	—	—	—	—	—	r	c	r	r	r	c	c	—	—	—
146. <i>Polinices (Euspira) hemiclausus</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
147. <i>Sinum deshayesi</i> (MICH.)	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
148. <i>Sinum striatum</i> (de SERRES)	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
149. <i>Natica</i> cf. <i>hanseata</i> KAUT.	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
150. <i>Natica beyrichi</i> KOEN.	r	r	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
151. <i>Natica neglecta</i> MAY.	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
152. <i>Natica tigrina</i> DEF.	r	r	c	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
153. <i>Natica multipunctata</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	r	r	c	c	c	c	r	c	c
154. <i>Cassidaria bicatenata</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	r	c	r	r	r	r	c	—	—	—
155. <i>Semicassis miolaevigata</i> (SACCO)	r	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
156. <i>Semicassis</i> cf. <i>laevigata</i> DEF.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—
157. <i>Semicassis pedemontana</i> (SACCO)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
158. <i>Semicassis (Echinophoria) bicoronata</i> (BEYR.)	—	r	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
159. <i>Charonia (Sassia) tarbelliana</i> (GRAT.)	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160. <i>Ficus simplex</i> BEYR.	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
161. <i>Ficus conditus</i> var. <i>berilla</i> GREG.	r	r	c	r	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
162. <i>Ficus conditus</i> var. <i>stricticostatus</i> SACCO	—	—	—	—	—	r	r	r	r	—	—	—	—	—	—
163. <i>Chicoreus aquitanicus</i> (GRAT.)	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
164. <i>Chicoreus</i> cf. <i>subasperrimus</i> (ORB.)	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
165. <i>Purpura (Tritonalia) nysti</i> (KOEN.)	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
166. <i>Purpura (Tritonalia) canhami</i> (HARM.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	r	r	—	—	—
167. <i>Pterynotus (Purpurellus) scalariformis</i> (NYST)	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
168. <i>Murex (Haustellum) inornatus</i> BEYR.	r	r	r	r	—	—	—	r	c	—	r	c	—	—	—
169. <i>Trophonopsis muricata</i> (MTG.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
170. <i>Trophonopsis (Pirgos) alveolata</i> (SOW.)	—	—	—	—	r	r	r	r	r	—	—	x	—	—	—
171. <i>Trophonopsis (Pirgos) consocialis</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—

173. <i>Typhis</i> (<i>Cyphonochelus</i>) <i>fistulosus</i> (BR.)	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
174. <i>Typhis horridus</i> (BR.)	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
175. <i>Aspella</i> (<i>Favartia</i>) cf. <i>peregra</i> (BEYR.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
176. <i>Nucella teträgona</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x	c	r	c	—	—	—
177. <i>Nucella lapillus incrassata</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—
178. <i>Hadriana</i> cf. <i>coelata</i> (DUJ.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
179. <i>Mitrella</i> (<i>Columbellopsis</i>) <i>attenuata</i> (BEYR.)	—	—	r	—	r	x	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
180. <i>Mitrella</i> (<i>Columbellopsis</i>) <i>scaldensis</i> R. A.	—	—	—	—	—	—	r	—	c	—	—	—	r	—	—	—
181. <i>Pterygia</i> (<i>Alia</i>) <i>sulculata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
182. <i>Anachis</i> (<i>Costoanachis</i>) <i>corrugata hosiusi</i> (K.)	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
183. <i>Liomesus dalei</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	r	c	r	r	c	—	—	—	—
184. <i>Volutopsius norvegicus</i> (CHEMN.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x	—	—	—
185. <i>Sipho curtus</i> (JEFF.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	r	c	—	—	—	—
186. <i>Sipho gregarius</i> (PHIL.)	—	—	x	—	—	—	r	—	r	—	r	c	r	—	—	—
187. <i>Atractodon elegans</i> CHARLES	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	r	c	—	—	—	—
188. <i>Fusus</i> ? cf. <i>lamellosus</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
189. <i>Neptunea contraria</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	c	c	r	r	x	—
190. <i>Neptunea antiqua</i> var. <i>striata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	x	—	—	—
191. <i>Neptunea despecta</i> var. <i>carinata</i> (PENN.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—
192. <i>Phos decussatus</i> KOEN.	—	—	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
193. <i>Phos decussatus</i> var. <i>subcarinatus</i> VOORTH.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
194. <i>Babylonia brugadina</i> (GRAT.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
195. <i>Euthria antwerpiensis</i> GLIB.	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
196. <i>Buccinum undatum</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	—	—	r	r	c	—	—	—	—	—
197. <i>Galeodes cornutus</i> (AG.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
198. <i>Amyclina facki</i> (KOEN.)	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
199. <i>Amyclina labiosa</i> (SOW.) (*)	—	—	—	—	—	—	r	r	c	c	c	c	c	r	—	—
200. <i>Phrontis</i> cf. <i>polsensis</i> (H. et A.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
201. <i>Hinia bocholtensis</i> (BEYR.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
202. <i>Hinia tenuistriata</i> (BEYR.)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
203. <i>Hinia consociata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	—	r	c	c	c	c	—	—	—	—
204. <i>Hinia dollfusi</i> (HARM.)	—	—	—	—	—	—	—	—	x	r	c	c	—	—	—	—
205. <i>Hinia lamellilabra</i> (NYST)	—	—	—	—	—	—	r	r	r	r	r	c	—	—	—	—
206. <i>Hinia propinqua</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	c	—	—	—	—
207. <i>Phrontis kennardi</i> (HARM.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—
208. <i>Hinia</i> (<i>Uzita</i>) cf. <i>ligustica</i> BELL.	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—
209. <i>Hinia</i> (<i>Uzita</i>) <i>serrata</i> (BR.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	r	—	—	—	—
210. <i>Hinia</i> (<i>Uzita</i>) <i>vandewouweri</i> nov. sp.	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—
211. <i>Hinia</i> (<i>Uzita</i>) <i>reticosa</i> (SOW.)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	c	c	c	c	c	c	c

(*) N'apparaît que vers le sommet des Sables du Kattendyk.

Tableau stratigraphique des mollusques du Néogène de la Belgique (suite).

[illegible]

[illegible]

310. <i>Retusa</i> (<i>Cylichnina</i>) <i>elongata</i> (EICHW.)	—	—	c	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
311. <i>Retusa</i> (<i>Cylichnina</i>) <i>elongata conuloides</i> WOOD	—	—	—	—	—	—	c	—	r	c	—	r	c	—	—	—	—
312. <i>Retusa truncatula</i> (BRUG.) (*)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
313. <i>Volva acuminata</i> (BRUG.)	r	—	c	r	—	—	r	—	r	r	r	c	—	—	—	—	—
314. <i>Cylichna cylindracea</i> (PENN.)	r	—	c	r	r	—	c	r	r	c	c	c	c	r	—	—	—
315. <i>Sabatia</i> (<i>Damoniella</i>) <i>utricula</i> (BR.)	r	—	—	r	r	—	r	r	r	r	r	c	—	—	—	—	—
316. <i>Scaphander grateloupi</i> (MICH.)	—	—	r	r	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
317. <i>Scaphander lignarius</i> (L.)	—	—	—	—	—	r	c	r	c	r	r	r	—	—	—	—	—
318. <i>Philine scabra</i> (MÜLL.) (*)	—	—	—	—	—	—	r	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—
319. <i>Philine quadrata</i> (WOOD)	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
320. <i>Spiratella miostralis</i> (KAUTS.)	—	—	c	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
321. <i>Spiratella valvatina</i> (REUSS)	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
322. <i>Vaginella depressa</i> DAUDIN... ..	—	—	r	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
323. <i>Melampus pyramidalis</i> (SOW.)... ..	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	c	—	—	—	—
324. <i>Cepaea nemoralis</i> (L.)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	r	—	—	—	—	—

(*) N'apparaissent que vers le sommet des Sables du Kattendyk.

(**) *non* BIVONA; l'espèce de NYST devra changer de nom; voir le fasc. 4 des Gastropodes en préparation.

RÉSUMÉ.

Le tableau qui précède résume les observations effectuées sur l'ensemble des pélecypodes et gastropodes du Néogène de la Belgique conservés à l'Institut royal des Sciences naturelles, mais il n'a pu être dressé, en ce qui concerne le plio-pléistocène, que grâce aux récoltes effectuées par le personnel de l'Institut lors de travaux entrepris aux environs d'Anvers entre 1949 et 1956. Ces récoltes, réalisées avec une très grande précision, ont permis d'établir ou de vérifier la localisation exacte de la plupart des espèces déjà connues antérieurement dans ces terrains ainsi que d'un certain nombre de formes inédites. C'est ainsi que lors de la construction des piles du pont de la 5me darse d'Austruweel a été retrouvée toute la faune du gîte classique des Sables du Kattendyk; par suite de cette heureuse circonstance M. J. DE HEINZELIN et moi-même avons constaté qu'une confusion avait été faite par nous, lors de la publication des listes provisoires (DE HEINZELIN, J., 1950 à 1955), entre les Sables à *Isocardia cor* et les Sables à *Pecten gerardi*, dont la faune est à la vérité fort semblable. Les coupes rectifiées ont été publiées dans la première note sur les pélecypodes (GLIBERT, M., 1957, Bull. I. R. Sc. N. B., t. XXXIII, n° 9, p. 4).

Certains renseignements toutefois n'ont pu être puisés qu'à des sources plus anciennes : 1° La base des Sables du Kattendyk n'a pas été revue depuis 1929 (Torengelbouw, Marché aux Souliers, Anvers) et 1932 (Tunnel pour véhicules, Canal des Brasseurs, Anvers). 2° Le Diestien de Deurne n'est connu que par les récoltes de feu M. VAN DE WOUWER au lieu dit Silsburg-Muggenberg (Deurne sud) et à l'ancienne boucherie militaire (Borgerhout). 3° La plupart des fossiles du gravier du Bassin America et des Sables à *Melampus* proviennent de très anciennes collections, mais ce dernier niveau a été suffisamment observé en 1949 pour confirmer la présence des éléments les plus caractéristiques de sa faune malacologique.

INDEX BIBLIOGRAPHIQUE.

GLIBERT, M. et DE HEINZELIN, J.

- 1955. *La faune et l'âge miocène supérieur des Sables de Deurne*. (Bull. I. R. Sc. N. B., t. XXXI, n°s 71-72, 1955.)
- 1957. *La limite plio-pléistocène dans le Bassin de la Mer du Nord*. (Compte-Rendu Symposium Hammersfoort, mars 1957.)
- 1957a. *Lexique stratigraphique international*, vol. I, fasc. 4a VII. (Centre national de la Recherche scientifique, Paris, 8°, 1957.)

HEINZELIN, J. DE.

- 1950. *Stratigraphie pliocène et quaternaire observée au Kruischans*. (Bull. I.R.Sc.N.B., t. XXVI, n°s 40-41, 1950.)
- 1955. *Deuxième série d'observations stratigraphiques au Kruisschans — Coupes de l'Ecluse Baudouin*. (Bull. I. R. Sc. N. B., t. XXXI, n°s 66-67, 1955.)
- 1956. *Considérations nouvelles sur le Néogène de l'Ouest de l'Europe*. (Bull. Soc. belge géol. pal. hydrol., t. LXIV, fasc. 3, pp. 463-476.)